

I. N. 7.

PHILOSOPHIA ANCILLANS,

Hoc Est

PROCESSUS PIE
PHILOSOPHANDI,

Ex Suffragio atq; Indulenti Ampli: COLLEGII PHILOSOPH.

In inclyta Almä Aboensi,

DIRECTORE

UIRO CELEBERRIMO,

DN. M. DAVIDE LUNDS

POESEOS PROF: REGIO ORD.

PRO GRADU MAGISTERII in Philosophia
indipiscendo,

Sobriis, Sobrie propositus

Ab

HENNINGO Guldhaf

TAVASTENSIS

In Auditorio Maximo,

Die 16. Maji horisq; Svecis Anni 1691.

Impr. apud JOHANNEM LAURENTII WALLIUM.

Reverendissimo in CHRISTO
Patri ac Domino,

DN. JOHANNI
GEZELIO,

S. S. Theol. Doct. celeberrimo
& undiquaque consummatissimo, Diœceseos Abo-
ensis Episcopo eminentissimo, Consistorii Præ-
sidi gravissimo, nec non Academiæ ibidem
Pro. Cancellario Amplif-
simo.

PATRONO ET PROMOTORI MAGNO,

Submisso animi zelo ad tumbam usque piè
colendò,

SACRUM ET

PAX VOBIS ET CUM OMNIGENA BENEDICTIONE
SUPER UTRASq;

GEZELIANAM.

*Maxime Reverendo Amplissimoque
Domino,*

**DN. J A C O B O
FLACHSENIO,**

S. S. Th. Doct. excellentissimo,
Regiæ Academiæ Aboëns: Professori Primario,
Diocesis Archi. Præposito, Ecclesiarumque Ab:
atque Nummensis Pastori longè meritissimo,
utriusque Consistori Assessori gra-
vissimo,

MÆGENATI AC DOMINO,

Promptissimo mentis affectu donec vixero
suspiciendo.

CONSECRATUM.

**DIVINA FELICITAS TEMPORALIS ET ÆTERNA
DOMOS;**

FLACHSENIANAM.

ausæ prægnantes, non defuerunt,
Viri summi, Patroni Maximi quæ
memet materiam hanc subtilio-
rum triticis expositam publici
juris facere instigarunt. Qvip-
pe cum viderem, *reginam scientiarum Metaphysicam*
adeo penes per plurimos (quibus Natura fungum
pro cerebro & peponem pro corde dedit) suis ho-
noribus exutam esse, ut magna pertinacia non mo-
do ipsius *existentia* inutilis, verum etiam, *usus* ad-
ulterius & noxius haberetur. Huic malo oc-
currere & pro Modulo Ingenii strophas illaben-
es refellere, demonstrare, prorsus duxi salutare.
Quantum namque Sol pulcherrimus ille Coeli o-
culus astrorum princeps fulgidissimus, omnibus
tellis antistat excellentiæ decore fulget & singu-
a inferioria nectarea virtute, luce splendidissima
ovet ac illustrat; ita Aquila Scientiarum Metaphy-
ica in regali suo throno omnibus disciplinis &
facultatibus lucem foeneratur quam maximam. Hæc
ipsa congeries est abstrusorum conceptuum; hæc
labyrinthus inextricabilium subtilitatum; hæc pro-
cessu suo naturam rei exprimit terminosque de-
clarat, posthabitis quibusvis Tullianis Platonis

ve pigmentis hæc brevitati studet quæ res æquet
verbis & demonstrationes certas habet pro ne-
ctare. Hæc illa est ignorantia expultrix cujus
intuitu non sine summo iudicio olim dixit Schec-
kius *Ecclesias tunc demum fore quietas & beatas si aut
Philosophi Theologia operam darent aut Theologi i hilo-
sopharentur pie*, non ideoque adeo obscura & in-
utilis vel perniciosa est Philosophia Nostra ut te-
mere traducitur. Præprimis vero ab illis qui *No-
men audiverunt ipsam nunquam inspexerunt*. Quo autem
hisce pagellis lucem, quam à se vel in se non ha-
bent, tenerer, illas *Magnificentissimis vestris No-
minibus Viri Summi Patroni Maximi sacras esse vo-
lui*. Suscipe Quæso Reverendissime in Christo Pa-
ter ac Domine, Auraci poli felicitas & gloria soli
natalis nostri Finlandiæ. Suscipe quæso *Maximè
Reverende Domine*, Ecclesiæ decus, virtutis
atque sapientiæ singularis Mæcenas. Suscipite
quæso vos Invictissimi CAROLI XI. Regis nostri
Clementissimi viri inclyti atque Celeberrimi; susci-
pite inquam, quæso *voluntatem* pro re ipsa, affectum
ponderate non ponderatis pagellis. Adspiret mi-
hi munificentissimus vester favor. Et sic satis
habebit contra omnes invidioses illè ipse, qui de-
bita atque submissa devotionis & pietatis officia,

pie atqve feliciter comprobare voto alloborabit
sequenti: Vigeat floreat inclyta & nobilissima
domus GEZELIANA! vigeat floreat celeberrima
DOMUS FLACHSENIANA! vigeant floreat in poste-
ritatem prolixam; omnibus condecoratae atque
cumulatae à DEO bonis illis, quæ mortales beare
in hac & vita possunt futura! Vigeant floreat
valeant! ceu vovet

REVERENDISSI in CHRISTO PATER
ac DOMINE,

Nec non

MAX: REVERENDE atq; AMPL. DN. DOCT.

MAGNIFICENTIMORUM NOMINUM VESTRORUM

Dabam Aboæ d. 10. Maji,
1691.

humilimus cliens

H. Fuldha.

AD JUVENEM

Virtute, oru & literis commendatissimum

DN. HENNINGUM FULDHA,

Phil: Candidatum ingeniosissimum, Amicum meum
& commensalem familiari consuetudine probatum, cum pro ob-
nendis in Philos. honoribus summis, eruditè disputaret
Auctor

GRATULATIO:

VAm tenuis hac multas doctrinæ prodidit artes
Diva Minerva tuæ, depromptas divite venâ
Fœcundi cerebri, sacris junctissime Musis,
Et claris multùm studiis notissime FULDHA.
Orbe Cleantheo celebris septena virorum
Turba, sonos dulces perdocti gutturis hausit.
Quid valeat cautis pingendis dextera scriptis;
Eloquiumque labris quod sit; qualisque ferendi
Judicium proftet virtus: Hæc munera tanta,
Ingenii vis alma tui monstravit abunde;
Illaque mentis opes altas testatur adesse.
Et tandem quis sis solenni voce profaris,
Pulpita cum resonant doctarum academica laudes
Curarum FULDHÆ. Quid? Non sibi tibia carmen
Cantitet Euterpes. Quid? Non sibi ferta plicabit
Ipsa novena cohors? Festivas tempora frondes
Has meruere sibi doctrinis; Præmia tanta
Una debentur nitidæ virtutis amori,
Quem servare mihi constanter FULDHA videris.
I, decus I charitum, sortis potiare benignæ!
Vive DEO charus, felixque favore Bonorum!

DAVID LUNO.

VIRO

VIRO . JUVENI

*Ingenio, Virtutibus & exquisita eruditionis gloria.
maxime conspicuus atque claro,*

D^N. HENNINGO FULDHA.

Philosophiæ Candidato dignissimo,
Amico intimo, pro honoribus Academicis legi-
time obtinendis, nervose & eruditè
differenti :

*Oster amor, Juvenum spes, ô doctissime FULDHA,
Inter præclaros fax oritura Viros;
Dum sacrare piras Pimpleæ docta cohorti,
Dogmata, quæis monstras dexteritate piâ,
Quid valeat studium prænobilis Ontologiæ,
Quam sit perpetuò fida ministra sacrae
Theologiæ; pandis præcellens mentis acumen
Et pariter laudes atque præbea merces :
Laudibus extolles Te Pindi docta caterva,
Præmia læza feres, quæ parat Alma Trias.*

Hanc sinceri animi sui tesseram
peramicè reliquit

ERICUS TAMMELINUS,

G. F.

MEM

MEMBRUM PROEMIALE PRIMUM;
Conditionem Intellectus humani &c. &c. &c. percurrens.

§. I.

Dæ prævaricatio, proh miseranda Clades! sibi omnibusque à se oriundis Æthiopicam inscitiam nigredinem adeo attraxit, ut intellectus suâ luce privatus, voluntas concreatâ sanctitate orbata, quid verum vix & ne vix quidem percipiat, & omne bonum, malorum specie decepta, nullo non tempore aversetur. Adest jam in mortalibus nebulosa barbaries & habitualiter quasi, omnium insedit artibus, adest restricta prorsus & fere nulla voluntas, deperdita est libertas, amissa bonitas, atque semota veritas. In summa: Natura humana horribilem corruptionis statum, relictis innocentiam epulis, subire coacta est. Heu prisca libertas! sanè miserandum fecit iudicii mentisq; naufragium *Homo*. Hinc tot sapientum querelæ: hinc illæ mortalium obortæ sunt lacrymæ; *Nihil valeo nisi quod non volo, nihil scio nisi quod non scio*. Voluntas quippe in malis grassatur, actusque bonos ignorat, intellectus tenebrosa caligine obfuscatus ore continuo se nihil scire proclamat, re ipsa ostendit, experiundo docet, dicitur, confirmat.

§. II.

Gloria tamen DEO in excelsis, qui miseria mortalium commotus, charitate supra omnem charitatem miseram plebem respexit, & ut in *hemisphærio superiori* in rebus scilicet spiritualibus, non omnem viam semetipsum inveniendi seclisam esse voluit, præmuniendo nos mor-

tales *Κανόνες*, ceu loquuntur *ἐνοχλαίς* notitiis principiisq; insitis atq; primis, in quibus semetipsum expressit atq; constare fecit; imo etiam aperiendo nobis *librum Scriptura* ubi ultro constat, non modo objective quod sit Deus; sed etiam formaliter quid & quomodo colendus sit, adeoq; fruitio ipsius genuina & cultus religiosus, imo modus & media subjectorum cum DEO reconciliandorum, aperte clarè atq; perspicue expenduntur; ceu magno animo tam per principia in libro prædicto contenta, quam per legitimum consequentiam inde deducta, docent Theologi præprimis orthodoxi Lutherani: Ita etiam in *hemispherio inferiorè* parili modo suam non subtraxit gratiam æternus ille Plastes sed rationem quandam amissa recuperandi h. e. rudimenta atque rudera quædam cognitionis, tam theoretica quam practica complexa & incomplexa, paternè concessit, aperiendo item *Volumen Nature perfectissimum*, ipsum fundamentum cognitionis Naturalis repræsentativum, mortalium sensibus exposuit, ex cujus sedula atque accurata contemplatione exurgit ultimato Auctoris gloria & per discursum acquiritur, rerum ignotarum perfecta & habitualis notitia, quam acquisitam nuncupare solent philosophi. Ut ideoq; in controversiis hemisphærii superioris præcisè traditionibus Pontificiorum & quæ sunt alia, *sola Scriptura Sacra Canonica* pro Norma & mensura adæqvata habenda, ita etiam in hemisphærio inferiori normam aliam præter Naturam quærere, summum erit nefas. Normatum namq; ad Normam exigendum est, & ex collatione hujus cum illa sententia & iudicium ferendum Cave ideoq; intellectum humanum normam rerum naturalium dixeris qui fallibilis & imperfectus est contra naturam

Nor-

Normæ, imo potius à rebus normatur atq; terminatur, quandoquidem non res ideo talis vel talis est, quod in hominum cerebellis atq; cranio talis vel talis esse intelligitur; sed ideo quia res talis est, talis & esse intelligitur, consequenter namq; intellectio se habet ad rem intellectam, & intellectus noster dependet àb illa in functionibus suis objective, ut loquuntur Philolophi, quod vel exinde patet, cum n. disceptatur de conceptus veritate, statim ad rem conceptam actu quasi reflexo intellectus noster se convertit, & si eundem cum re concepta congruum invenit, tanquam à norma indubitata genuinum atq; verum esse judicat, sin vero; minus eundem improbat atq; rejicit. Solus ideoq; *Intellectus terminans* omnis veritatis, bonitatis, perfectionis ideoq; *omnis possibili*, & *Liber* ab eo apertus *Natura*, infallibilis & adæqvata erit mensura rerum naturalium actu existentium, cum quibus conceptus congruens pro homogeneo & vero, Conceptus vero non congruens pro heterogeneo atq; adulterino habendus est. Confer Gnostol: consummatiss: v: Calov: atq; Mejeri.

§. III.

Cum autem de rebus classis posterioris seu hemisphærii inferioris, paulo altius differere mei esse officii animum induxi; hic Rhodus hic saltus erit ut præprimis pro modulo ingenii constet *Modus perceptionis philosophica*; in hoc mihi sudandum deinde ut demonstretur *Ufus principiorum rationis*, quam maximè vero eorum quæ ad Metaphysicam spectant, semotis omnibus quæ remoram ponere, atque instituto recalcitrare videntur, nec non adductis omnibus illis quæ huic argumento maxime arident.

MEMBRUM PROOEMIALE SECUNDUM,

Modum perceptionis humanae peragrans succinctè.

§. I.

Principia quædam nobiscum connasci, quæ πρώται ἀρχαί & πρώτῃ Φύσει dici consueverunt, ideoque intellectum nostrum haud esse instar rasæ tabulæ, cui actu nihil inscriptum, potentiâ vero omne inscribi possit, membrum antecedens verbo indigitavit, quare hic palinodiam canere vix pulchrum erit, dicendis quippè dicta corroboranda sunt, unde assertum esto tale: Principia prædicta omnibus hominibus æquè insunt & connascuntur, licet non ut perfecti & acquisiti habitus, tamen ut aliqua πλείωσις seu igniculi & virtutum semina h. e. non ut mera δύναμις seu potentiale quid; sed ut ἔξις seu habitualis notitia perpetuo permanens atq; durans, licet imperfecta & exigua. Atq; hæc sunt illa ipsa, quorum ope in rerum profundissimam & in abyssu latentem cognitionem elevamur. Quibus sic præsuppositis ultro dispiciendum est, quomodo perfecta rerum notitia in hoc corruptionis statu acquiri & intellectus noster rebus ipsis adæquari possit? Ardua sanè res est nec vacat difficultate. Ut v: problema propositum ritè pervolvamus, vix in eorum castra descendimus qui omnem omnino scientiam negant & sola Opinione semet res apprehendere credunt, ut Sceptici olim & Pyrrhonicus philosophi; sed firmissimis instructi rationibus, veram scientiam atq; distinctam rerum notitiam, adeoq; indubitatam conclusionum affirmationem vel negationem succinctè ebuccinantes, hunc in modum ad portum pergimus;

§. II

Experimentiâ Magistrâ certo certiores sumus, intellectu nostrum summum perfectionis fastigium haud attingisse, unde nec per essentiam res comprehendere potis est, quod ipsis etiam angelis & eorum intelligendi modo longe est sublimius. Neq; etiam res ipsæ in intellectu incurrere vel intellectus in ipsa objecta abire potest propter intercedentem improportionem, quare medium atq; tutissimum iter nobis calcandum, ubi præprimis necessum est, ut accedat proportio quædam inter potentiam concipientem & rem conceptam, quâ positâ hæc apta nata sit vibrare ex se ejusmodi species, quæ à potentiâ recipi atque apprehendi queunt. Deinde cum ipsa accidentia, sint objecta sensuum externorum, atq; in sensoria agunt vel illa afficiunt ut res ipsæ percipi possint ipsi sensus externi Speciem impressam sibi, ad sensum internum communem deferunt, qui de specie recepta judicat sensibilia propria, à se invicem tum à communibus discernit, differentiasq; docet, atq; phantasie tradit ad ulteriorem & exactiorem per species spiritualiores phantasticas, pensulationem atq; conservationem, unde tandem exoritur perfecta sensatio, consistens in objecti sensibilis, beneficio specierum per legitimum medium indagata, cum organo concipiente notitia. Ista namq; sensatio pro legitima atq; adæqvata habenda est, quæ rem objectam uti in se est percipit quare opere pretium est, ipsas species objecti vicarias non esse degeneres & absimiles objecto sed similes virtualiter & repræsentative, nam illud quod rei difforme est ideam ejusdem congruam vix repræsentare valet.

§. III.

Haecenus autem quanta fieri potuit curâ & brevitare Idolum nobis phantasticum pinximus, quod cum adhuc materialibus conditionibus immersum est atq; intellectui, qui materialis concretionis planè expers, minimè proportionatum *intellectus agens* accedat oportet, qui actu præcedaneo phantasmata impuritatibus multivariis immerla purat atque illustrat, conferendo ipsis lumen, non quidem inhærens sed objectivè tale quod Sufficit.

§. IV.

Hic obiter notandum quod etiam supposuimus, omnem nostram cognitionem radicari in phantasmatis atque ea ipsa tanquam fundamenta præsupponere, nam *omne quod intelligitur imprimis phantasma esse creditur teste excellentiss: Mejero. Ubi pervelim ritè distingvas inter specierum intelligibilium acquisitionem, atque inter earundem usum cum in præsentiarum non hoc sed illud â nobis attenditur. Principia quoque congenita & insita â nostro conceptu exulare facile patescit. Quibus sic prælibatis dicimus non modo conducibile sed etiam necessarium esse, ut detur quædam potentia inorganica & spiritualis h. e. *intellectus agens* qui prævia quadam actione, Idola phantastica indeterminata actu reddit determinata, h. e. procludit, jungendo semet phantasmatis, spirituales imagines intelligibiles, ne propter materialem ad immateriale improportionem intellectus in actu intelligendi constitutus impediatur & sic imprimit has ipsas species *intellectui patienti seu possibili τὸ πᾶσι γινώσκαι* ceu loquitur Arist: lib: 3. de an: non quidem entitative sed potestate receptionis quod ἀεὶ βῶς observandum est. Hinc etiam ortum est nomen *specierum**

7
impressarum ex actu sc: intellectus agentis, imprimentis
easdem patienti; quod erat demonstrandum.

§. V.

Excipit tandem processum intellectationis nostræ *intellectus* *patiens*, atque illud ipsum quod *intellectus* *agens* *effe-*
ctive intelligibile fecit, *formaliter* promovet; non modo
species impressas naturæ suæ congruas recipiendo, verum
etiam per legitimum medium abstractionem scil: quæ me-
re hujus intellectus est functio, *intelligendi actum* *elicendo*
elicitedumque *recipiendo*, unde iterum natus est titulus *specierum*
Expressarum, hic namque intellectus ex receptis speciebus
sibi que impressis, legitime ordinatis ponderatis atque di-
judicatis perfectam intellectationem objecti in nobis ex-
primit.

§. VI.

Atque sic intellectus noster ab imperfecta & mate-
riali sensatione ad fastigium perfectæ & spiritualis intelle-
ctationis elevatus, purificatus atque exornatus, distinctam &
acroamaticam rerum hausit notitiam, quam ipsam per
rationem rei formalem *conceptum* scil: possidet atque per
habitudinem difficulter mobilem conservat. ubi colophonis lo-
co in hisce præmialibus notandum, *conceptum* rerum
dari tum actualem, tum potentialem, quorum ille rebus
in *statu præcisivo* atq; sub formali ratione, hic vero iisdem
quatenus *per species vel quasi species* contrahuntur in Statu
Universalitatis convenit. Cum autem status rerum qua-
druplex haud parum confert ad accuratam rerum noti-
tiam omne intelligibile per quadruplicem statum intelle-
ctui repræsentandum esse tenendum est. habitum quoq;
ut brevitati litemus, illum indigitamus qui habitus scienti-
ficus

8
tifficus dici solet, & ad primam speciem qualitatis refertur.
Hic ille est percipiendi modus, hic processus quo nos te-
nebriones multivaria rerum amenitate pellecti & inci-
tati, congenitâ vero ignorantia & sciendi desiderio im-
pulsî, Deo similes nos reddere conamur. Quæ sic præ-
libasse sufficiat. vid. alius hæc disputata à supra laudat: ex-
cellentiss. vir: DN: Doct: Calovio atque Mejer: in Gnost:
& Noolog: quibus adde celeberr: Dannhaw: Discursum
de Intellectu ut & Clariss: Eisleri Intellig: subtilitat: nos
his dimissis ad propositum adeoque membra instituti essen-
tialia B: C: D: pedem promovemus: Sit itaque.

MEMBRUM ESSENTIALE PRIMUM,

De Principiis Rationis in Genere.

§. I.

OMNIS nostra cura quoad præliminaria in eo occupata
fuit, ut ex intellectus nostri misera conditione & im-
potentia, processus ostenderetur ad quodammodo per-
fectiorem existendi modum; frustra namq; in laudes vel
vituperia habituum scientificorum descendimus; frustra
etiam de iisdem aliquid affirmare vel negare conamur,
ubi non liquido constat de existentia ejusmodi habituum,
vel via eisdem acqvirendi possidendi & conservandi.
Jam ad principia rationis in Genere nostrum dirigimus
discursum ubi non de lana caprina ceu loqvuntur, sed re
ardua perplexa atque difficili nobis disputandum erit.

§. II.

In principiorum rationis tractatione dum versamur
ut scopum propositum eo feliciter obtineamus, eorum
natura.

natura & indoles præprimis indaganda est. Ubi sanè non statim principium rationis erit, quod ab hoc vel illo pro tali venditatur, atq; *in concreto* à cerebro sc: vitioso protruditur, sed quod cum ipsis rebus congruit, atq; infallibile est, nec nõ ad philosophiam *in abstracto* sic hoc est *γνησίως* ita dictam, non sophisticam, reduci potest. Cum autem principia sint in multiplici differentia, scias pervelim benevole anagnosta, nos per principia non in rigore talia *seu essendi*, sed *ἀναλόγως* *seu cognoscendi*, intendere atq; venari. Sunt vero hujusmodi principia vel prima vel secunda, illa absolute prima, hæc orta & ex primis deducta dicuntur. Alia quocq; sunt *Communia*, adeo ut eorum veritas in nullis disciplinis atq; facultatibus in dubium revocari queat; alia *particularia*, quorum veritas tam latè se non extendit vel diffundit; sed unius tantum sciendi generis terminis clauditur; nos non modo eorum sed etiam horum usum in signem & maximè necessarium, laconicè contemplabimur.

§. III.

Verum enimvero cum in præsentia *de principis cognoscendi complexis* aliquid balbutire ratio expostulat methodi; Sciendum est ejusmodi principia *inferre dependentiam* quandam hoc est principiati illationem, nam *principia cognoscendi, non saltim causa demonstrativa sunt, sed etiam rationes inferentes quævis è quibus alia inferuntur tanquam magis nota*, teste celeberrimo Calovio in *Metaph: Div: ubi arctè tenendum est; ne aliquid principii loco adhibeatur, quod non respectu principiati prioritate, sit à naturâ vero veritatis & necessitatis patrociniis sit munitum; quod cum de principis circa ens Commune, tum de aliis circa ens determinatæ quidditatis, intelligendum est. Cum autem Neceffitatis*

vocabulum multis immerſum ſit æquivocationibus (quæ ſemper errorum genetrices atq; fontes) ideo qualis hic neceſſitas indigitatur, demonſtrandum eſt. Ubi præprimis notandum principia rationis conſiderari, vel in ordine ad alia principia ſimilia, hoc eſt naturâ nota; vel in ordine ad principia Theologica ſeu revelata, Primum quod concernit tum faciles concedimus, ſatis eſſe ſi modo adſit neceſſitas phyſicâ ſive naturæ, cum natura ut ſic vix ſupra vel præter ſvetum ordinem operatur, ideoq; ex hujusmodi principiis in foro Naturæ eleganter atq; orthodoxe concluditur. Cum autem conſiderantur in ordine ad principia revelata atq; theologica, tum ἀνεπιβάντως videndum eſt, ne neceſſitati phyſicæ nimis indulgentes obicem Divinæ potentiæ ponere videamur, multa namq; Naturæ impoſſibilia & contradictoria, ex hypotheſi Divinæ voluntatis ſtare poſſunt, quod nemo tam bardus eſt qui ignorat. Ubi itaque hujusmodi principiorum mixtio intra oculos compendia panditur, cautè diſpiciendum eſt, ne aliquid ſtatuatur contradictorium, ubi de membri oppoſiti impoſſibilitate non ſatis liquet. Antecedens proporro ſine conſequenti exiſtere poteſt, illud quippe ab hoc non *in eſſe* conſtituitur, ſed *in eſſe tali vel tali* hoc eſt modificato & ſub certo ſtatu. Minus exinde ſincere ad cotem veritatis ea limata rutilant ingenia, quæ actum ſecundum inſeparabilem eſſe ex perverſo Cranio ſcriptitant adeoq; potentiam Divinam præfractæ ſuæ fraudis fronte denegant, quod erat demonſtrandum, & hic quali omnibus ſatis ſuperque notum, candide præſupponimus. Ulterius vero maxime neceſſarium eſt, in collatione mixtorum principiorum æque concurſu, ſi alias ritè aliquid concludendum ut præſuppo-

natur

natur *necessitas quaedam absoluta* cujus alterum membrum oppositum simpliciter priori repugnat, & ne quidem alicujus extranei agentis intuitu constare potest vel possibile evadit. Vide sæpius laud: excell: Doct: Calovium & subtiliss: D: Joh: Musæum contra Vedelium.

§. IV.

In finitatis distant parafangis *Lumen revelatum atque Lumen nature*, unde etiam principium hinc erutum cum principio illius minime confundendum, uti vero insigne ponimus discrimen hæc inter, ita non minus, unum altero haud opponendum esse sedulo monemus. Certum manet hoc nempe Lumen Naturæ ista quæ puræ revelationis sunt in totum atq; solidum ignorare, nihilo secius tamen multa revelata esse, quæ alias etiam citra revelationem ex luminis nat: principiis indagari potuissent, ultro fatendum est. Dominetur ergo in augusto suo throno sacra Theosophia nobilissima Domina, omniumq; habituum incomparabile decus, & ancilla fidelis atq; non fucata maneat, sobria Philosophia, & quidquid ignorat ex illa absq; confusione quantum par est ediscat nec non in proprium suum proprio atq; debito modo vertat succum & sanguinem. Non Deus Deo est opponendus, qui unus idemq; absolutissime immutabilis perpertuo per omnes æternitates regnat atq; dominatur, neq; Dominus revelationis Domino naturæ, qui cum diversimode se manifestare mortalibus paternè dignatus sit nihil mutationis inde passus sed *est fuit & erit* ipse idem gloriosus per seculorum secula benedictus.

§. V.

Et sic per Divinam Gratiam absolvimus membrum essentialia primum, nunc itaq; eodem adspirante Jehova

ad ipsa *Principia orta* noster se diffundit discursus, quæ circa ens Communissimum & indeterminatum ad certum tamen sciendi genus restrictum (Metaph. scilicet) occurrunt, ubi pariter ut in præmissis brevitati studebimus, relictis quæ his pagellis includi nequeunt ad ipsam publicam *συσήτησιν* ubi forsitan circa præsens argumentum commodior dabitur ansa mentem nostram exponendi.

MEMBRUM ESSENTIALE SECUNDUM,

De principiis Ortis circa Ens Communissimum & eorum usu Orthodoxo.

§. I.

Verè Divina res est Metaphysica, verè nobilis, verè incluta, à Cœlesti illo increatæ perfectionis Oceano, familiam ducens; non enim fictitia Ethnicorum Pallas, non fabulosus Amphion, neq; alii Poëtarum potestate introducti Deastri, sed solus æternus ille bonitatis Orion Auctor est reginæ Scientiarum Metaphysicæ. Hæc illa est Scientiarum Dea, sine qua langvet in acroamatica theologia Theologus, caput perdidit jurisprudens, stomachum amisit Medicus. Hæc nobilissimum habet objectum & habitus principalis est propter semetipsum experibilis, hæc omnibus aliis objecta præscribit hæc differentias docet, hæc controversias solvit, hæc deniq; de abstrusissimis quibusvis distinctè planè sententiam fert atque promulgat. Ad hujus tribunal cum reverentia accedat juris prudens, veniat Medicus, acceleret philosophus specialis, & singuli vix habebunt quod non edificent, sed multa insignia deportabunt in insignem suum usum, immortale decus & emolumentum.

§. II.

§. II.

Veritates vocantur ortæ, conclusiones illæ ex quibus habitus noster *ὀρθολογικός* conflatur, quæ omnes conveniunt in uno conceptu analogico, *quæ suis essentialibus constitutivis & modis contrahentibus affectus est & in nulla alia disciplina sese habet per morem onstituents consequentis vel contrahentis essentialiter*: unde etiam perfectam & absolutissimam constituit disciplinam quippe quæ nihil aliud est quam obiecti coram mente solida repræsentatio. Hæc prima illa est sapientia quæ intelligentia & scientia constat, *non formaliter sed virtualiter, quia sapientia adhibet principia, quod est intelligentia, verum sub alia ratione, verba sunt consummatissimi theologo-philosophi Calovii. Non ut ista signatè, abstractè, in quantum à naturali rerum representatione & affinitate hauriuntur, & ad obiectum certum revocantur; sed exercitè & applicatè, prout faciunt ad universalissimas conclusiones, de ente formandas & ceteris reliquarum scientiarum fundamenta immotè firmandas adeoq; præter principia simul exhibet conclusiones, quod scientia est.* Huc usq; ille iam ad munera Metaphysices nos accingimus.

§. III.

Munera & officia, quibus literatum Mundum colustrat Aquila scientiarum Metaphysica, sunt præcipue tria, quorum uti sublime ita prorsus regium est, primum *inferiorum scilicet Disciplinarum directio*, quo munere quomodo præsit, paulo liberius pensitabimus. Particulares scientias hoc est sapientias secundas, quæ circa ens determinatæ quidditatis occupantur, illa quæ abstractissima sunt, & suum formale transcendunt, prorsus ignorare, in aprico est & citra omnem controversiam; quare etiam in designandis

sibi obiectis ob penuriam terminorum transcendentium nihil proficiunt, quamobrem maximè proficuum est, ut ea ipsa aliunde constituta atque specificata, præsupponant, quod cum in nulla alias disciplina, necessariò in Metaphysica fieri debet. Hæc sola obiecta & leges præferibit, hæc terminos definit, hæc rationes suggerit, heterogenea quævis & adulterina decidendi. Sed dicis: hinc dispalescere Metaphysicam non esse propter se expetibilem, adeoque nec habitum principalem, cum propter alias disciplinas determinatas appetatur. Verum Respond: Metaphysicam non appeti propter disciplinas illas quæ sub ente quâ tali continentur, ut medium quoddam ad illas ordinatum, sic namque illæ ipsæ respectu Metaphysices se habent, sed tanquam causâ eminentem atque superiore, influentem suo modo, & virtute adiuvantem atque collustrantem alias determinatæ quidditatis scientias, h. e. illas quæ directione indigent & inferiores dici solent, non vero directrices quos superioribus annumeramus. Hinc non ablutit Thomas cont. Gentes ref. Francisco Suarez: dum hæc profert: *hoc autem modo se habet Philosophia prima ad alias scientias speculativas, nam ab ipsa omnes alie dependent, utpote ab ipsa accipientes sua Principia, & directionem contra negantes Principia, ipsaque prima Philosophia tota ordinatur ad Dei cognitionem tanquam ad ultimum finem.* Ubi tamen caute velim capias vocabula, *ad alias scientias speculativas;* & non exclusive cum etiam disciplinæ practicæ constituuntur obiectis atque limitibus, unacû Juris prudentia atque Medicinâ ab ipsa sæpius nominata Metaphysica, quæ merito scientiarum apex atque fastigium nominatur, & in omnes prædictas disciplinas & facultates vigorem instillat quâ plurimum.

Cum autem iam satis prolixè *munus Metaphysica primum* enodavimus, quo ipsa tanquam Regina præsidere potest justitiæ, ideoque nobis *justo ordine alterum ejus occurrit munus* priori fermè subordinatum, quod consistit in *Conclusionum ex primis Principiis confirmatione* quo munere rite fungendo controversias in reliquis disciplinis dirimere potis est. Munus hoc anxie torquent philosophi & de primorum principiorum confirmatione haud parum disceptant. Nos vero pro ratione instituti atque modulo ingenii, *cum in magnis & voluisse sat est;* hunc in modum ratiocinamur.

§. V.

Principia prima dum confirmari dicuntur à nostra hac sapientia; notandum est: *Metaphysicam* haud versari circa Principia prima *formaliter ut Principia sunt*, qui modus circa eadem, proprius est, habitui principiorum primorum qui eadem signate peragrat, *sed ut sunt aliquo modo conclusiones;* unde etiam in §. preced: IV. hanc ipsam conclusionum, *non Principiorum*, confirmationem dicimus. Unde patet Principia prima non confirmari posse ab eadem, per elicionem assensus evidentis & certi *quem intellectus, Lumine naturali ductus sine discursu præbet;* primis Principiis, *sufficienter propositis.* h. e. non confirmari prima Principia ab illa (*Metaphysicam* puta) *intensivè sed extensivè,* novum namq; assensum operatur per actum distinctum modo proprio non priori communi; terminos transcendentales ex quibus prima principia constant declarat, & novam Principiorum evidentiam & certitudinem præbet. Quare etiam cum omnia Principia prima *in re non habent intrinsicum & formale medium, per se cognoscuntur ex cognitione*

termino

terminorum. Uterius vèro confirmat Principia prima Disciplina nostra *Demonstratione*, qua utitur cum *Directum per impossibile*, illa ab *essentia & affectionibus* procedit, licet non ut causis strictè sic dictis tamen ut à virtualibus quæ suffiunt ad scientiam in ultima formalitate spectatam. Hæc vero ab invictissimo illo principio, *impossibile est de eodem idem simul affirmare & negare* demonstrat. Cum autem divisa imperia inter se habent disciplinæ superiores tres hæc nempe Sapiencia prima, Gnostologia ac Noologia & brevitæ hæc omnia declarare prohibet dum aurora publicæ *omnino* benigne affulserit pluribus, per Divinam gratiam, oblata occasione discursum adornare conabimur.

§. VI.

Tertium Munus Sapienciæ primæ, consistit in *omnium quæ sunt in universali cognitione*. Verè sanè omnia quæ sunt nobis aperit hæc ipsa, & reliquas sub ente quæ tali retentæ scientias, quæ singulæ sinè hac confusæ nimis, radiis suis illustrat, adeo ut evidentissimum maneat hoc effatum: nullam scientiam completam perfectam & distinctam reperiri nisi adiutorio aureæ Metaphysices polita, actuata & constituta sit. Ubi tamen Metaphysica nunquam extra suum formale, proprium conceptum & abstractionem divagatur, descendendo ad principia particularia præcise talia; nisi vel quatenus necesse est ad proprias definitiones tradendas, propriosque terminos explicandos vel etiam quatenus in iisdem generales rationes & præsertim transcendentales includuntur. Unde hoc liquet quod sc: in aurea hac disciplina & vere nobilissima omnes res nobis proponantur quatenus entia sunt & earum affectiones communissimæ dilucide expenduntur. Nihil *positivi* habet

bet scriptura nihil natura quin habeat hæc ipsa & pen-
suletur de quibus prolixè satis Svarez: Calovius.
Scheibl. Frommius aliqve Magni nominis philosophi
quos vide.

MEMBRUM ESSENTIALE TERTIUM,

De usu speciali Metaphysico in S. Theosophia.

§. I.

Magnos magna decent, & quantum intersit in formali
ratione transcendentium *avastās* assignanda, hoc
sublimibus saltem ingeniis nosse datum est; Unde etiam
nostrarum virium satis consci, in hisce abstractissimis &
altioris indaginis, nostram infantiam nunquam non agno-
scimus & confitemur. Verum enimvero Cum jam in
præmissis ad captum iudicii, Naturam Metaphysices, of-
ficia atque imperium breviter repræsentavimus respectu
specialium scientiarum; nunc recto nos excipit Quæstio:
num vel qualem usum Metaphysica in sacra Theologia
habeat? ubi ne irritum inceptum nostrum suspendatur
debilis atque solitus stylus continuabit.

§. II.

Hic in frontispicio statim nobis se offert trita illa prin-
cipiorum distinctio, qua herciscuntur in *formalia* quæ no-
tionalia sunt & *materialia* seu realia, de illis res supra o-
mnem dubitationem posita est, quod ne quidem unum ar-
gumentum vel in Tgeol. vel Philos. proferre quimus,
quin eorum notitia imbuti simus, & hoc in loco non ve-
niunt in Controversiam; de his vero nempe materialibus
Principiis dispar est ratio; & non immerito disquiritur
num aliquem usum in S. Theosophia habeant nec ne? nos
vero hic antequam aliquid certi statuamus nonnulla præ-
libare pulchrum putamus.

§. III.

Primo quidem circa *propositiones & earum differentias* obiter notamus, Omnes propositiones constare materia & forma, vel quod his est analogon, Ubi cum antecedens & consequens sive etiam terminus major & minor materiae vicem subeunt, vix poterit quisquam ex iisdem aliquid certi determinare, num scilicet Theologicas vel Philosoph. propositiones constituent, tametsi de extremis ipsis tanquam alicujus disciplinae propriis & homogeneis, liquido constet, neque etiam propositionem gignit Theologicam aliqua propositio exinde, quod in sacris pandectis vel solum quoad materiale vel etiam quoad formale continetur, quemadmodum nec omnis propositio Philosophica dicenda quae alicubi in philosophia subiecti loco adhibetur. In his itaque omnibus propositionum formale inspiciendum est, h. e. medius terminus, non quidem absolute sed in ordine ad extrema quorum medium est, a quibus secundum rem non differt. *Manet ergo quod quaestio tanquam materiale obiectum scientiae, a Principio a quo dependet tanquam a ratione formali obiectiva, denominanda sit.* Inquit Celeberr. D. Iohan. Musæus.

§. IV.

Præsupponimus autem hic Philosophiam & Theologiam diversis Principiis originem debere, illam rationi hanc vero revelationi, quare si Principium incomplexum sive medium, Principium revelationis præsupponat, Theologicam, sin vero Principium rationis, Philosophicam, propositionem gignit. In hoc autem sensu ratio & revelatio in oppositione veniunt intelligendæ, cum de quaestionibus Theologiae propriis sermo sit, h. e. revelationem hic intendi supernaturalem non modo ratione efficientis
& mo-

& modi sed etiam ratione entitatis & substantiæ talem, ad cuius cognitionem ratio ut ex sua natura pervenire possit impossibile est & simpliciter repugnat.

§. V.

Quamvis autem sic luculenter constat Theologiam & Philos. sibi invicem opponi tamen ratione suæ essentiæ minime inter se pugnant, neque veritas hujus in ista falsitatis argui potest (quod tamen commentus est Hofmannus cujus etiam erroris patrocinium in se susceperunt Pfaffradus, Kittelmannus, Schillingius & multi alii ipse vero auctor meliora edoctus palinodiam cecinit) multa namq; inter se habent communia quibus non modo illa sed etiam hæc uti potest atque revolvere. Licet quoque propositiones purè supernaturales & ratione suæ substantiæ tales quæ ipsa mysteria concernunt, rationis judicio subesse, haud facile quisquam dixerit, nihilominus tamen ad inferendam conclusionem, Principia rationis usum præstant insignem, adeo ut absque omni eorum opera non sit commodum conclusionem fidei per modum antecedentis consequentis & pugnantium ex S. pandectis erudere. Quod clarius exinde dispalescit; cum ratio propositionum formalis, unio scilicet extremorum, sive antecedentia consequentia & pugnantia, in iis quæ in S. S. formaliter & expresse non extant ponderanda veniunt; tum ut illud fateamur, quod in multis alterius præmissæ locum subeant, præsertim in iis argumentis quorum utrasque præmissas S. S. non suppeditat, etiam sibi revelatis quæ antecedentis consequentis & pugnantia sunt, naturam eorum expandunt nec non juxta habitudinem quam habent ad se invicem illa ipsa disponunt.

§. VI.

Ex dictis jam liquet quod materialia Principia quam

maxime inserviant ad medium terminum eruendum etiam in iis propositionibus, quæ merè mysticæ & supernaturales sunt adeoq; *non saltem concernere veritatem connexionum sed etiam sententiarum*, contra Vedelium. Ulterius vero in antecedentibus assertum nostrum se extendit ad ipsa principia rationis quod etiam tuto in articulis fidei inferendis adhiberi queant; non quidem ut principium particulare unde conclusum in esse suo formali dependeat, quod contradictorium est, sed tamen ut necessarium quoddam commune sine quo difficulter vel ne difficulter quidem & integre processus institui potest. Certum namq; est, experientiâ constat & magnorum virorum calculo dudum comprobatum, quorum ut doctrina admiranda ita auctoritas veneranda; fere innumerabilibus in locis præmissam rationis cum præmissa revelationis ad conclus: fidei artic: influere, verum tanquam principium univrsale unde conclusio non denominatur quod attendendum.

§. VII.

Removemus autem hic, & ex numero mere Theologicarum conclusionum, ad quas hætenus dicta pertinent, omnia illa quæ rationis lumine indagari queunt eximenda esse concludimus: h: e: nostra effata illas saltem conclusiones quæ cum *ratione cause* tum *ratione subjecti supernaturalis* nuncupare sivevimus, involvere dicimus. Male itaq; Ockam. ut observat Celeb: Joh. Musæus, omnes illas veritates theologicas esse contendit *quæ homini ad æternam beatitudinem inserviunt*. Male Keckermanus ex numero propositionum theol: omnes illas excludendas esse putat *quarum extrema solius theologiae non propria*

Et homogenea sunt. Malè Vedelius: Theologicas propositiones ad illas etiam omnes extendit; *quæ solum quoad materiale vel etiam quoad formale in S: Bibl. extant & continentur.* Ubi notandum: quod non statim omne illud quod in S: pagina expresse habetur quamvis etiam naturâ constet ejus veritas, Natura immutata & quasi usu Christi & Apostolorum Sanctificatum in Theologicum transformatur, quemadmodum nec illa omnia quæ virtualiter ibidem includuntur exinde Theologica esse censenda sunt. Manet ergo & perstat veritas theos nostræ, quod saltem purè Theologicæ propositiones istæ denominandæ sunt quæ captum humanum transcendentia mysteria concernunt, & quarum oppositum num impossibile nec ne ex naturâ indagari evidenter nequit, sive juxta Scotum: veritates complexæ ejusmodi *quæ posita omni actione intellectus agentis & phantasmatum adhuc manent ignota & nobis neutra.*

§. IIX.

Pensiculatis sic principiis rationis & quantum robur habeant in illis quæ Theologicarum Sententiarum veritatem concernunt. Nunc ultrò videndum est qualia se præbeant, prædicta principia in pravis conclusionibus confutandis. Ubi sanè in quantum conclusiones à principio Theologico vere dependent quem usum & quantum principia rationis habeant & habere debeant quivis cognoscere potest. *Cum enim fides infalibili veritati imitatur, impossibile autem sit de vero demonstrari contrarium, manifestum est probationes quæ contra fidem inducuntur non esse demonstrationes sed solubilia argumenta: inquit Div: Thomas.* Ne vero omnem usum princip: rat: etiam in

confutando rejiciendum esse ponamus, observandum est propositiones ejusmodi quas mixtas vocant theologi & philof: & credendas ob auctoritatem S. Scripturæ, participare de objecto communi adeo ut earum cum veritas, tum falsitas tam ex Scripturæ quam rationis principiis, licet dispari ratione, demonstrari & refutari possit, præsertim si earum oppositum evidentem involvit contradictionem, sin vero minus & contradictorium ex natura evidenter indagari nequit hoc speciale manet, ut earum confutatio committatur S. Scripturæ ad cujus lancem pravæ propositiones examinandæ corrigendæ & refutandæ sunt. Hinc facile apparet quam necessarium est ut omnia præcepta Metaphysica formentur in abstractione entis, quæ sola est vis communissimorum conceptuum. Non itaq; res Divinæ ex abjecta creaturarum conditione veniunt ponderandæ sed in analogica applicatione subsistendum est, nam uti hujus usus (puta Metaphysices) omnino magnus ita abusus perniciosissimus *q̄d̄i veritati vim infert, adolescentes turbat, adversarios autem insolentes facit,* loquitur Clariss: Geilfusius. in Contemp: suis in Pr: Phil:

§. IX.

Concludimus ergo hic propositionum Theologicarum rationem formalem in revelatione Divina consistere & illas quæ Naturâ notæ sunt Philosophicis annumeramus; Quamvis autem multa in scripturis extant quæ etiam naturæ sunt & Dei naturam nec non res divinas attingunt nihilo secius tamen hoc, in oppositione se contingenter accidenter & extrinsece habet, unde nulla depro-mittitur denominatio.

§. X.

Probant hæc singula quæ hæctenus dicta sunt usum Philosophiæ sobrium in S. Theosophia, ubi tamen Coronidis loco pauca addemus. S. Theologiæ vocem hic uon accipi *precisè* pro quacunque, sed *determinatè* & ordinario modo acquisita, accurata & perfecta mysteriorum diuinorum cognitione atque notitia, qua Theologus quivis *δυνατός* esse debeat *καὶ παρακαλῆν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑμναιέσῃ καὶ τῆς ἀνπλέροῦσας ἐλέγχει.* ut Apost. Tarsens. efflagitat. ad Tim. I. & cultui Divino contradistinguitur. Per *philosophiam* autem veram genuinam sobriam & in abstracto innuimustalem. *Rationis* etiam vocabulum cum in quavis fere linea occurrit in dictis hæctenus & modo dicendis, non physice intelligendum est, sed *objectivè* pro Lumine naturali in quantum sibi relictum & inhærentis malitiæ immune est, Quo modo ratio se non jactat dominam sed fatetur servam monente Clariss. Mejer. Et hæc fuit causa cur etiam in superioribus rationem *Normaliter & directivè sumptam* ex consortio rerum sublimium Divinarum & supranaturalium sedulo eximendam esse nunquam non admonuimus.

Manet ideoq; ultimo quod sola Metaphysica à plebeja Sapientia ad abstrusissima quæq; nos promovet, & hallucinantes in subtilissimas scientiarum rupes ducit atque transmittit. Hæc illa est philosophiæ Dux & veritatis indagatrix quæ ab ignorantia morbo nos liberat, hæc ut breves simus, terminorum & rerum abstractissimarum naturam scrutatur indagat. Hæc Canonum certitudinē ponderat. Hæc affectiones proprietates & attributa omnium quæcun-

quæcunque sunt demonstrat & examinat. In summa hæc est rerum humanarum Divinarumq; scientia. Quæ omnia non possunt non commendare ipsius Metaph: utilitatem necessitatē & dignitatem. Multæ sunt controversiæ Theologorum in quibus vel expresse vel implicite continentur termini philof: primæ. Non potest autem quæstio illa decidi ignotis terminis illius. Si partes Theologiæ spectes *διδακταλίας, ἑλεγχον καὶ ἐξήγησιν* profecto ad omnes te diffundit regina scientiarum, ut clare demonstrat excell: Meisn. & videre est ex Celeb: Pfeiff: Calovio & innumeris aliis quare ne sæpius coctam crambem afferre videamur, in istis specialiter proponendis subsistimus, quæ alias ex supra disputatis facile constant. Concludimus itaque cum celeb: Meisn: qui inter alia scite scribit h. in modum *Discipl: Philosophicarum* (præprimis Metaphysices) *sobria cognitio futuro accurato Theologo tum ratione præparationis tum ratione ipsius perceptionis & defensionis locorum theologicorum non utilis modo verum etiam necessaria est.* Plura ad hanc rem supped: Excell: Meisner: Scheibler: Geilfus, quos etiam, præprimis vero subnit: & sæpè laud: Joh. Musæum per totum hoc membrum, utinam bene, secuti sumus.

MEMBRUM ESSENTIALE QUARTUM,

De Abusu Metaph: Heterodoxo.

§. I.

Ut usus laudem ita abusus reprehensionem meretur & quò res major est eò etiam in ejus abusu qui reprehenditur gravius & errorem majorem creditur errasse. Hoc ipsum sanè in Metaphysica heri & hodiè, proh! dolendum est, quam, qua plurima exemplaria adeo depravata

25

tam legitimus imo etiam vitiōse applicatam, ut nihil inibi reperire liceat nisi Cynicas rixas & ludicras Sophisticationes, quæ animum huic studio sese applicantem perturbant, & quasi formidanda spectra, umbra sua inspicientibus terrorem crepant & incutiunt. Nostrum autem non est animum despondere; quare etiam ex illis, spretis ineptiis, seligimus, carpimus, retinemus & nobis imprimimus quæ bona quæ utilia sunt. Nunc vero in eo sudandum esse proficiūm duximus, ut illibatam demus hanc artem artium & restauratam, imo ab illorum (antagonistarum pura) qui eam nescio magis ne inertiam an malitiam, suis scōmmatis adoriuntur, sævo latratu, vindicatam, quod equidem fieri tum arbitramur:

Si I. examen eorum quæ ab adversa parte objici solent legitime instituantur.

II. Necessitas hujus scientiæ evincatur.

III. Hujus ignorantiam Hæresium & magnorum errorum causam fuisse proberetur atque ostendatur.

IV. Denique abusionis modi repræsententur de quibus ordine,

§. II.

Quantum ideoque ad contrariæ partis sophisticationes, videmus eorum palmaria argumenta deprompta esse ex Sacri Pandectis male intellectis quod ex sequentibus facile constabit: I: afferunt locum Rom. 8. *sapientia carnis inimicitia in Deum*. Ubi per *sapientiam carnis* Philosophiam interpretantur sed prave. Sapientia enim carnis hic opponitur Spiritui, & est illa quæ est hominis in quantum

D

activus

activus est, ex sua carnali propensione, quod ex *οὐράκιον* textus apparet. Philosophiam autem cum opus *Φουκίον* sit, Deo inimicam esse oppido repugnat & opus auctori suo non displicere potest. Calculum insuper nobis addit nota illa B. Luth. regula. *Quandocunque caro in scripturis opponitur Spiritui, tum carnales, ex natura pro ut corrupta est, prodeuntes cogitationes denotat.*

§. III.

II. Nobis objiciunt locum Coloss. 2. *videte ne quis vos decipiat per Philosophiam* unde Philosophiam tanquam pravam explosam volunt. Verum enimvero tantum abest ut hic locus Apostolicus à studio Philosophico nos avocet ut potius ad illud tacite invitet: inquit excellentis: Meiserus. Nam res ob abusum non est rejicienda, Sanctissimo Numine abutuntur illi qui nomen ejus in magicis & diabolicis artibus adhibent, num exinde Deus æternum laudatus rejiciendus. immo sua propria ratione abutuntur qui ex miserrimo armamentario suo hujusmodi strophas protrudunt; miror itaque num eam abjiciant & consequenter nullam habeant rationem? Ut *καὶ ἀποκρίν* ipsis reponamus. Alia autem loca biblica ut ad Rom. I. & I. Cor. I. vel quæ sunt alia, crassum præsupponunt abusum Philosophiæ in quantum fidei magistra esse non erubescit. Quare ulteriori examine superfedemus.

§. IV.

Miror adversam partem eò audaciæ & potius importunitatis prolapsam, ut sine ullo pudore etiamnū plumbeas suas objectiunculas & intra ineptissimi sui cerebelli palatia procreatas, nobis opponere non erubescat: quarum primam talem formant. *Si Theologia & Philosophia*

sunt

sunt distincta principio sine & ratione formali sequitur.
Philosophi: aliquid depromit & Theologia applicat committere μεταβασις
eis ἀλλογείν, atque subsumunt de Majori quod vera sit ergo etiam
inferunt nos committere μετάβασις eis ἀλλογείν. Hinc equidem
ignoro quales sibi non pollicentur victorias, ast bona ver-
ba quælo. Resp. applicando ad præsens definitionem με-
ταβάσεως quæ sic sonat: μετάβασις est transitus quo quis ex
principio vero sed peregrino demonstrare conatur affectionem de sub-
jecto diverso. Hoc nil nostræ thesæos veritati præjudicat, nam
principium Metaph: quod theologiæ inservire non vero
dominari assertum dedimus. Non primo mutat suum formale
& in theologicum abit sed manet ut fuit metaphysicum.
Non secundo (ne modo abusum intendas) principium hoc est
peregrinum cum æque in theologiâ ac philosophiâ valeat
si alias commune est, sin vero particulare & Metaphysicæ
proprium tum mysticis æque ac naturalibus adaptari nil
vetat iterum, præfertim quoad signatam terminorum enu-
ciationem, nam omnia præcepta metaphys: in abstractione
entis formanda sunt, ut membr: proximo innuimus, ubi
tamen caute procedendum præprimis vero distingvendû
inter rerum mysticarum examen & inter auxilia examinis proces-
sûm facilitantia. Ut illud solius theologiæ proprium est ita
hoc sobriæ philosophiæ haud denegandum. Non tertio de-
monstrat affectionem de subjecto diverso sed proprio atq;
eodem sub proprio formali & considerandi modo.

§. V.

Secundam vero Obj. in nostra castra hanc vibrant. Quæ-
cunque disciplina contentionum rixarum & errorum fons & scatu-
rigo est, illa disc: est rejicienda, atq; Metaph: talis est. & Resp: Quic-
quid in buccam venit effutire pergunt & verba nobis ob-

... sine ratione. Non Metaphysica errorum
... & rixarum fons est, sed potius errores cor-
rigit, rixas & contentiones componit, si modo sobria & sibi
relicta sit. Quid, vitia artificum non imputanda sunt arti
& quod ratione suæ inexistentiæ hoc est in concreto vitio-
sum est, potest ratione suæ essentiæ atque naturæ seu in
abstracto optimum atque necessarium esse. Sed satis ad
hæc monstra. Alia ejusdem farinae omittimus tanquam
inania, quæ si oggeruntur vix gratis consequentiam
habebunt.

§. VI.

Ut promissis stare queamus, in paragrapho præsentī
Necessitatem Metaphysices breviter demonstrabimus, &
quamvis omnia quæ in hac disputatione allata sunt lucu-
lenter hoc ipsum evincant, nihilominus tamen illam et-
iam heic paucis ostendere non pigebit. Cum itaq; cer-
tum est adversarios nostros in religione, Metaphysicis
armis instructos esse, non potest non esse conducibile, ut
etiam nos in scientia eadem proficiamus, ne forte nos
decipiant, vel ad minimum convitiis prosequantur. Ubi
tanquam indoctum vulgus, in tam nobili scientia cujus
tam excelsum objectum tam insignis usus tamque ju-
cundus finis rudes inveniant. Locus solemnis est in Metaph:
Job: Maccov: pag. mihi 277 qui sic sonat: *Queritur inter nos
& Lutheranos utrum scriptura realiter agat in hominem an vero ob-
jective? nos objective dicimus: Illi rudes in metaphysica ignorant quid
sit objective quid realiter agere.* Unde nostrum assertum perspi-
cuum evadit quum re ipsa ostensum sit quantis opprobriis
quantisque ignominis nos appetit antagonistarum tur-
ba. Quamvis etiam certum sit quod Maccovius
ipse perversus rudis, & miserrimus fuit Metaphysicus seu
lucu-

luculentissime ex corruptissima ejus Metaphysica constat, cujus errores excellentis: D: Calov: in quavis fere pagina notavit & inter alia locum allatum etiam docte & erudite evertit ut videre est ex Met: Div: cap: de actione.

§. VII.

Tertio nos ostenturos promissimus: *Metaphysica ignorantiam magnorum errorum & multarum heresum causam existisse*, quod sanè plusquam satis calculo suo confirmant tot publicæ luci consecrata, vitiata volumina. *Damascenus* inter personas S: S: Trinitatis rationis discrimen intercedere contendit nos vero reale admittimus. Ubi si quid rationis quid vero reale esset discrimen ex Metaphys: edoctus fuisset vix suæ sententiæ adeo perseveranter adhæsisset. Par ratio est de *Keckermanno* qui Modaliter S: S: Div: personas differre clamitat; si sanè novisset ex Metaphys: modalis distinctionis naturam quæ rem & modum ejus intercedit, nunquam eandem inter modos subsistendi & relationes subsistentes incommunicabiles, locum habere affirmasset. *Flacii Illyrici*, nulla alia causa quam ignorantia Metaphysicæ, peperit errorem, dum *peccatum Originale non accidens sed substantiam esse disputaret*. Ut vero rem in compendium redigam; ponderanti singula nervose, vix difficile erit nobis assentiri. Unde namq; errores Calvinianorum dum Sacramenta signa nuda esse affirmant. Unde *Anthropomorphitarum* qui *Deum corporeum esse* impiè factis blaterant Unde *Monothetarum* qui *Christum verum hominem esse & tamen voluntate humanâ destitui*, docent; Nisi ex Metaphysices incognito jubare ortum suum traxit. Quæ singula cum ex natura nota sunt etiam ex naturæ seu rationis principiis firmiter enodari queunt.

Memorable est quod narrat Boëthius, cum in Concilio Niceno omnes dicerent duas naturas & unam personam Christi, neminem tamen scripsisse quid persona sit ex qua etiam ignorantia factum est, ut cum aliqui dicerent tres esse personas Divinas, alii tamen nolent ita loqui. Unde vero hic scrupulus nonne ex ignoratione Metaph: quâ clare expanditur quid suppositum vel quid Persona sit, & non esse impossibile simpliciter in una essentia tres esse subsistendi modos vel etiam in una persona duas naturas, unam vero subsistentiam, quam Divina Natura humanæ naturæ communicat ut ea subsistat. De quibus prolixè differere à scopo nostro peregrinum est. Hæc jam sunt illa ex quibus unumquemq; ad id adduci confidimus ut assentiatur nobis, & quæ necessitatem atq; dignitatem Metaphysicæ evidentè probant, cognoscat adeo ut non sine summo judicio dixerit Philosophus III. Met. cap. II. *Scientiam maximè principem*, appellans Metaphysicam, *cuius Scientias ceteras tanquam ancillas non contradicere decet.* confer; Clariss: Gundespagens excell: Stahlii supra Laud: Scheibl: Calovii & Geilfusii scripta Metaphysica.

§. IIX.

Quarto ipsos Abusionis modos hic repetere non inutile erit, ut appareat quomodo Philosophia abutatur, & quam graviter erret barbara Sophisticantium turba, consistit autem primus abusionis modus in eo quod in *Deo-orthodoxis* impingit, dum scilicet concluditur viribus naturæ per subtilitates philosophicas accendi posse lumen Spiritus Sancti in cordibus nostris quod e diametro repugnat S: Scripturæ & reclamationi experientiæ in quo errore Notæ Keckerman: à Calov. Scheibl: atq; Meisnero, & aliis orthodox: per plurimis

§. IX.

Secundus abusionis modus est iniquus in theologiam, dum fidei mysteria ad rationis trutinam examinare quisque allaborat. Et omnia ratione comprehendere satagit quæ tamen super rationem posita sunt. Hujus erroris obnoxii sunt omnes Sociniani, Cingliani, & Jesuitæ, qui armant rationem contra Scripturam & quæ non nisi ex scriptura constant rationis decempeda dimetiri conantur; ignorantes illud Chrysoft: *magnum est periculum res fidei humanis committere rationibus*. Immo susq; deq; habentes tot perspicua atq; clara Script: S: loca, dum modo res non sunt ratione comprehensibiles, impie satis atq; prophanè statuunt atq; ogganiunt nihil à Deo ad credendum propositum esse nisi quod ratio comprehendere potis sit. Heu impiam stultitiam! heu stultam impietatem! Hinc nulla credenda retinent, omnia evacuant, & miserrimam rationem quæ pedisseqva esse deberet, supra scripturam elevant, & contra eandem licet inermes pugnant. Quid itaque mirum si in tali casu *philosophia inutilis evadat cum sobria esse desinat & Theologie non subjiciatur sed præficiatur*, Inquit sæpe laud: excell: Meisner: consule de dictis Calov: Theol. celeb:

§. X.

Et sic benevole L: pro ratione instituti & modulo ingenii summæ Philosophiæ usum satis ut arbitramur probavimus, & Sophisticum eius abulum improbavimus, nullam agnoscentes pugnam inter S: Theologiam & Regnam scientiarum, quod luculentertum ex Libri & Disciplinæ utriusque Auctore qui sibi ipsi non contrarius, tum

ex ratione sequenti quæ impingit, tum etiam de Libri Scripti & libri naturæ antica conspiratione, & ex adversa sententia procedente absurditate evictum dedimus; æquivocationes etiam quanta potuit fieri fidelitate semovimus, ut dictum illud: ratio mysteria habet pro stultitia, dubiæ fidei evadat, cum ratio ut sic cum ratione tali vel tali confundatur; & quamvis ratio in sua sphaera de mysteriorum veritate nil erueri potest, quia transcendentia sunt, non tamen illa falsa esse adstruit sed tanquam inusitata, & supra consuetum naturæ cursum posita in medio relinquit, admiratur.

§. XI.

Illis itaq; omnibus qui Disciplinam hanc sine omni ratione pessumdant, & tanquam futilem inanem atq; nullius pretii contempnunt rejiciunt, alta mente reponimus illud: *Ars non habet osorem nisi ignorantem.* Qui vero humanæ sapientiæ opinione turgentes Metaphysicam supra Theologiam elevant & sic in articulos fidei immittunt, rursum illud Apostoli Rom. 8. *Ἰὸ φρόνημα τῆς σοφίης ἐξ Ἰσα. 6. 6. 6.*

Floreat itaq; sana & sobria Philosophia & nunquam eadem seu legitima esse desinat. Alias verbum Divinum quod lux pedibus nostris exacta genuina Regula vitæ nostræ & unicum principium non fucatae Religionis perpetuo maneat!! unde fidei incrementum, unde patriæ emolumentum? nisi ex S. Sancto verbo tuo O Altissimâ Trias. In quo nos diutissime servet ille idem in sæcula sæculorum benedictus D. T. O. M. feliciter, secundet, atq; sæcundet. Amen.

